

УДК 005.932:[339.188:339.14]

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-270-3-196-203

ТОПАЛОВА І. А.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

ЛОГІСТИЧНІ ЛАНЦЮГИ РЕГІОНАЛЬНИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ І ПЛАНУВАННЯ¹

У статті надано авторське бачення сутності поняття логістичний ланцюг регіональних товарних ринків у вузькому та широкому розумінні; розроблено схему формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків та визначено їх основні ознаки; розроблено класифікацію принципів формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків за ознаками: базові вимоги до формування, функціональність, результативність, умови інтеграції, види надходження інформації, умови подальшого розвитку. На основі інтеграційного підходу запропоновано рівні планування ринкових логістичних ланцюгів, їх завдання, методи та очікуваний результат впровадження з позиції стратегічного, тактичного та оперативного рівнів.

Ключові слова: логістичні ланцюги, регіональні товарні ринки, маркетинговий вектор, інтегроване планування, рівні планування.

TOPALOVA I.

Institute of Market Problems and Economic and Environmental Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine

LOGISTIC CHAINS OF REGIONAL PRODUCT MARKETS: PROBLEMS AND WAYS OF FORMATION AND PLANNING

The purpose of the article is a theoretical substantiation of the problems and ways of forming and planning the logistics chains of regional commodity markets.

The scientific article developed a sequence of processes for the formation of logistics chains of regional commodity markets and identified their main features, starting with the study of consumer needs. This allows reducing (eliminating) the gap in the logistics chain, optimizing internal and interregional flows, minimizing the pricing of goods due to material, financial, labor losses in the process of distribution from supplier to end consumer before disposing of goods (packaging), as well as determining the structural components of the distribution model regional logistics systems. The main features of the formation of logistic chains of regional commodity markets are identified, namely: durability, risk minimization, maneuverability, flexibility, integrity, etc. A classification of principles for the formation of logistic chains of regional commodity markets has been developed, which is based on such classification features as: basic formation requirements; functionality; performance; integration conditions; types of information and conditions for further development. The following elements of the logistics chain planning process have been proposed, namely: planning levels of market supply chains, the task of planning product flows, planning methods and the expected result of implementation in the context of strategic, tactical and operational levels. These theoretical positions will allow in the future to form a methodology for the formation of logistics chains of regional commodity markets.

Keywords: logistics chains, regional product markets, marketing vector, integrated planning, planning levels.

Постановка проблеми. В умовах подальших економічних реформ та умов децентралізації регіонів гостро постає актуальне питання ефективного функціонування товарних ринків на засадах саморозвитку регіонів, а також їх міжрегіонального співробітництва. Вирішити дану проблему можна завдяки формуванню та плануванню логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків. Саме завдяки формуванню даних ланцюгів забезпечується розробка та реалізація збутової стратегії регіону на основі використання принципів інтегрованої моделі логістичного маркетингу. Отже, вище зазначена проблема формування та планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженнями логістичних ланцюгів та окремих його ланок займалися такі вчені, як: В. Алькем, Б. Анікін, Д. Бейд, А. Гаджинський, Л. Гурч, А. Кальченко, В. Кислий, Є. Крикавський, В. Лисюк, О. Нікішина, М. Купер, Дж. Ла-Лонд, Р. Ларіна, В. Сергєєв, В. Стаханов, К. Таньков, О. Тридід, А. Харісон, Н. Чухрай та ін.

Формування цілі статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування проблем та шляхів формування і планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить контент-аналіз сутності поняття «Логістичний ланцюг» не існує єдиної думки серед вчених щодо його визначення, тому, на думку автора дану категорію слід розглядати у більш широкому розумінні, тобто як формування регіональних економічних взаємозв'язків між суб'єктами господарювання у цих регіонах, а саме логістичний ланцюг:

– регіональних товарних ринків у вузькому розумінні – це послідовно-паралельне об'єднання відтворювальних, управлінських, інфраструктурних та інших параметрів товаропотоку від виробника до кінцевого споживача, враховуючи територіальні та споживчі особливості кожного регіону;

– регіональних товарних ринків у широкому розумінні – це система, яка включає у себе сукупність взаємопов'язаних процесів доведення товаропотоку від виробника до кінцевого споживача, враховуючи

¹ Публікацію підготовлено у межах виконання НДР «Формування ефективної логістики товарних ринків» (номер держреєстрації 0119U00227).

територіальні та споживчі особливості кожного регіону, тобто це система взаємовідносин між суб'єктами товарних ринків за переміщенням сировини, товарів, матеріалів у територіально-регіональному аспекті для задоволення споживчих потреб та забезпечення продовольчої безпеки регіону.

При розробці стратегічних орієнтирів регіону, що будуть націлені на логістизацію здійснення процесів товароруху важливого значення набувають питання формування та планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків. Тому, важливим є сутність здійснення даного процесу за такими типами взаємозв'язків:

- «зверху»: інтеграція в рамках регіонів із залученням держави, особливо це стосується стратегічно важливих товарів таких як: цукор, зерно, електроенергія, тощо;
- «знизу»: інтеграція господарюючих суб'єктів при мінімальній участі держави чи регіональних органів управління;
- змішаний тип об'єднання.

Особливого значення набувають дворівневі організаційні форми взаємодії. Матеріальне уявлення регіональних логістичних ланцюгів полягає у створенні вартості продукції і здійснюється на рівні організацій, які взаємодіють у різних регіонах, при цьому мають будь-які форми та різні інструменти взаємодії.

Отже, особливістю формування та планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків є не тільки співробітництво щодо переміщення товаропотоків між регіонами, а й інституціональне оформлення цих переміщень, тобто, виникнення нових рівнів управління цими потоками.

Формування вищезазначеного логістичного ланцюга регіональних товарних ринків полягає у послідовності процесів: від вивчення потреб споживачів до доведення товаропотоку до кінцевих споживачів та утилізації товару чи упаковки (рис. 1).

Рис. 1. Формування логістичного ланцюга регіональних товарних ринків (розробка автора)

Як, вже зазначалось при формуванні та плануванні логістичного ланцюга регіональних товарних ринків (ланцюга «постачання – виробництво – збут») важливим елементом є побудова збутової стратегії на основі концепції маркетингу та використанні принципів інтегрованої моделі логістичного маркетингу [1].

В якості інструментарію побудови взаємозалежної регіональної системи обслуговування матеріальних потоків бажано використовувати логістичний маркетинг, який представляє собою перспективний науковий напрям досліджень, що об'єднує в собі функції маркетингу та логістики [2]. Об'єднання цих двох процесів дозволяє створити ситуацію, коли параметри товару, що задовольняють вимоги споживачів, доповнюються прийнятною ціною його реалізації.

Враховуючи, що саме маркетинг забезпечує оптимальну швидкість узгодження попиту і пропозиції, тобто поєднання найбільш вигідних темпів появи нових ідей, втілення задуму у товар, його виробництво, розподіл і реалізація при мінімальних витратах та у найбільш короткі строки на всіх стадіях просування товару від виробника до кінцевого споживача, слід орієнтуватися на оцінювання реплікаційних параметрів.

Маркетинговий вектор розвитку буде формуватися і оптимізуватися на основі таких показників [3]:

Термін циклічного обороту за умови створення у результаті новітньої структурної одиниці тих відносин, які склались. Мінімальне значення даного показника сприяє ефективності. Об'єктивна репліцируемість – можливість знаходитись одночасно в різних місцях, тобто представляти однорідний товар або відносини в комунікаційному процесі. Можливість збереження структурної визначеності, а саме: оптимізація структури матеріальних активів та створення бренду, як важливого елементу бізнесу, що дозволяє отримати ефективну інформаційну взаємодію із зовнішнім середовищем.

Регіональні товарні ринки нами розглядаються з метою подальшого планування та розробки регіональної стратегії, що можливо завдяки вивченню: регіональної системи попиту та пропозиції; ступеню задоволеності потреб покупців; розвитку регіональних ринків; оточуючого середовища; конкурентів; оптимізації схем товароруху та організації збуту; заходів щодо просування на ринок товарів.

Регіональний товарний ринок формує систему каналів збуту та розподілу товарів у сфері обігу регіону [4]. Самий така організаційна схема формує просторовий розподіл товаропотоків.

Як вважає д.е.н., професор Лисюк В.М., під час узгодження пропозиції та попиту на регіональному товарному ринку необхідно враховувати просторову та часову ознаки товаропотоків [5–6]. Такої ж думки дотримуються світові вчені Кларк Ф. та Кларк К. [7]. Але, це досить вузьке бачення наукової проблеми. Тому, вважаємо за доцільне розширити ознаки товаропотоків ще кількісною та якісною складовими. Дані складові збутово-розподільчих процесів створюють основну діяльність секторів обігу в регіональних товарних ринках.

Подальший розвиток концепції просторового розподілення товаропотоків здійснюється за такими напрямками: збутово-розподільча та торговельна система регіону; регіональне формування розподільчої системи; формування каналів розподілу; розробка вертикальних, горизонтальних та багатоканальних збутово-розподільчих систем [8].

Отже, розвиток даної концепції товаропотоків на регіональних товарних ринках дозволяє виявити закономірності, взаємозв'язки на цих ринках, а також сформувати зв'язки (матеріальні, фінансові, інформаційні) між господарюючими суб'єктами на ринку в процесі реалізації товарів.

В складових механізмі формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків повинні знайти відображення інструменти, які дозволяють розв'язати такі питання, як:

- сутність об'єднання господарюючих суб'єктів у логістичний ланцюг (залежить від взаємовідносин незалежних економічних суб'єктів);

- визначення цілей об'єднання господарюючих суб'єктів у логістичний ланцюг та ефекту, який буде очікуватись від сумісної соціально-економічної діяльності. Їх об'єднання (інтеграція) не має бути самоціллю, а повинно слугувати інструментом для довгострокового інноваційного розвитку соціо-економічних систем (регіонів), забезпечення сталості, стійкості, надійності їх функціонування та конкурентоспроможності з погляду внутрішнього та зовнішнього оточення. Дане об'єднання повинно здійснюватись на взаємовигідних умовах та враховуючи принцип синергії (об'єднання декількох об'єктів або елементів дає нову якість);

- умови об'єднання на різних рівнях (регіонах) за різними групами господарюючих суб'єктів;

- етапи об'єднання (зміст етапів, особливості динаміки об'єднання);

- оцінювання результатів об'єднання у відповідності з критеріями.

Основою для формування та планування логістичних ланцюгів є такі підходи:

- ресурсний: об'єднання матеріальних, нематеріальних та фінансових активів суб'єктів господарювання та створення умов для ефективної координації їх логістичної діяльності. Так, за рахунок об'єднання фінансових та людських ресурсів, вирішується завдання - формування ефективних логістичних ланцюгів і досягається синергетичний ефект, який дозволяє максимізувати результати та вийти на новий рівень саморозвитку;

- організаційний: об'єднання (технологічне, логістичне, економічне) суб'єктів господарювання для формування логістичних ланцюгів, яке направлено на підвищення конкурентоспроможності як самих суб'єктів, так і регіонів. Об'єднання (інтеграція) суб'єктів господарювання при формуванні логістичних ланцюгів направлені на економічну конвергенцію цих суб'єктів для вирішення основних соціально-економічних завдань та створення єдиної регіональної економічної структури, яка характеризується стійкими відносинами між учасниками, швидкою реакцією на зміну зовнішнього оточення та можливість створення додаткових фондів. Дане об'єднання стане важливим як для виходу суб'єктів господарювання на новий «якісний» рівень функціонування з орієнтиром на розширене відтворення, так і для всієї економіки регіону, так як створення логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків дозволить створити умови для подальшого соціально-економічного розвитку регіону. Тобто, утвориться позитивний мультиплікаційний ефект в соціально-економічному розвитку території, але при відповідній підтримці на рівні регіону та держави в цілому;

- управлінський: створення об'єданого управління з чітким розподілом прав та обов'язків на основі використання сучасних ІТ-технологій.

Формування та планування логістичних ланцюгів в економічній діяльності регіонів базується на таких принципах (див. табл. 1). Отже, ми вважаємо, що ефективному логістичному ланцюгу регіональних товарних ринків повинні бути притаманні такі ознаки:

- надійність: наявність у логістичному ланцюгу регіональних товарних ринків тісних, стійких та довгострокових господарських зв'язків між учасниками ланцюга (суб'єктами господарювання), які базуються на встановлених нормах, нормативах, стандартах та взаємній відповідальності;

- гнучкість: розширення товарної номенклатури за рахунок маневрування організаційно-економічних, технічних, технологічних та логістичних процесів;

- дієвість комунікаційних зв'язків: дієвий комунікаційних зв'язок у логістичному ланцюгу регіональних товарних ринків, який дозволяє поетапно та раціонально організувати інформаційні зв'язки між усіма ланками ланцюгу, проводити моніторинг (дослідження ринку, стан логістичних процесів, відхилення), контролювати та здійснювати корективи при руху товаропотоків;

- багатофункціональність: спроможність відповідати потребам учасників (суб'єктів господарювання) – ланок ланцюга та потребам кінцевих споживачів (забезпечення матеріально-технічними ресурсами, транспортні потреби, складські та посередницькі послуги, послуги інфраструктури логістики);

– безпечність: логістичний ланцюг регіональних товарних ринків мінімізує логістичні ризики за рахунок використання стратегічного планування, попередження ризикових подій у товароруху завдяки ідентифікації специфічних факторів (розробка комплексу дій, який попереджує або компенсує ризик, що полягає у об'єднанні учасників ланцюгів при пропорційному розподіленні ризиків);

– цілісність логістичного ланцюга регіональних товарних ринків: полягає у концепції загальних (сумарних) витрат логістики, яка полягає у прийнятті управлінських рішень щодо зниження витрат не в окремих підсистемах (постачання, транспортування, складування, розподіл), а у самій системі – логістиці;

– гнучкість: швидка реакція на постійно змінні потреби споживачів, яка виражається у переході від планового виробництва до позаказного (індивідуалізація товарів, які мають специфічні властивості);

– ефективність: ефективне управління запасами в логістичному ланцюгу регіональних товарних ринків (наявність розподільчих центрів, які здійснюють планові та позаказні відвантаження товаропотоків).

Таблиця 1

**Класифікація принципів формування
та планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків**

Класифікаційна ознака принципу формування та планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків	Принципи та їх сутність
За базовими вимогами до формування	Системність: кожна операція виникає у визначеному стані логістичних ланцюгів; стійкість: логістичний ланцюг зберігається до повного виконання поставлених завдань чи регіональних стратегій; цілісність: сукупність ланок, які побудовані на концепції загальних (сумарних) логістичних витрат між усіма учасниками ланцюгу; структурованість: внутрішня побудова логістичних ланцюгів та конкретний взаємозв'язок його об'єктів та суб'єктів управління, маневреність ресурсами та потоками; ієрархічність: елементи більш високого рівня підпорядковують собі елементи більш низького рівня; надійність: безперервність формування логістичних ланцюгів на основі норм, нормативів, правил, положень та стандартів
За функціональністю	Багатофункціональність: при формуванні логістичних ланцюгів реалізуються функції планування, організації, регулювання, мотивації, контролю; комунікаційність: інформаційні зв'язки, моніторинг, збір даних; маневреність: взаємопов'язаність елементів (між елементами логістичного ланцюгу (системи) існують чіткі взаємозв'язки (організаційні, технологічні, виробничі), які більш значущі, ніж елементи, які опинились поза даною системою); гнучкість: організованість сукупності елементів (потенційні можливості елементів логістичної системи полягають у взаємозв'язку та об'єднанні в єдине ціле, якщо до них буде застосовано організаційний вплив з метою досягнення цілісності)
За результативністю	Оптимізаційність: заходи з підвищення результативності формування та управління логістичними ланцюгами; ефективність: збереження ланцюга при взаємній вигоді усіх учасників на ринку; прибутковість: наявність (відсутність) в усіх ланках логістичного ланцюгу потенціалу, який може утворювати (збільшувати) сумарну додану вартість; безпечність: стратегічне планування, пропорційне розподілення ризиків між усіма учасниками логістичного ланцюгу, пов'язаних із втратою часу, товару, інформації, грошей, тощо; дієвість: формування оптимального балансування попиту та пропозиції на товарних ринках; реакційність: плавний перехід від планових до позаказних поставчань з урахуванням уподобань споживачів; запасоємність: оптимізація (зменшення) обсягів запасів та ресурсів
За умовами інтеграції	Інтегрованість: наявність специфічних якостей логістичного ланцюга, які притаманні тільки йому (доставка товару у необхідній кількості, необхідної якості, у встановлене місце, у визначений час, за мінімальними витратами та до кінцевого споживача; адаптивність (здійснюється зміна ланок у залежності від зміни ситуації на ринку).
За видами надходженням інформації	Інформаційність: швидке отримання необхідної достовірної інформації в повному обсязі; інноваційність: використання нових технологій при формуванні ланцюгів, у тому числі і IT-технологій; технологічність: використання новітніх технологій логістики (SMART-логістика, розумна логістика тощо)
За умовами подальшого розвитку	Розвиненість: наявність логістичної інфраструктури в усіх секторах ринку; конкурентоспроможність: наявність передумов розширення ринку з відповідними інвестиціями та інноваціями; стимулювання: створення умов до розширення товарних ринків; відтворюваність: відбувається відтворювальний цикл формування логістичних ланцюгів

Теоретичні основи формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків, на думку автора, повинні базуватись на принципах, сутність яких наведено у табл. 1, за такими ознаками: базові вимоги формування, функціональність, результативність, умови об'єднання, види надходження інформації, умови подальшого розвитку. Слід зауважити на тому, що по мірі подальшого розвитку інформаційних систем та технологій, технічного, технологічного, організаційного та економічного напрямів логістики в цілому, її інтеграція буде також змінюватись, причому принципи формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків будуть доповнюватись. В цілому даний перелік принципів доволі детальний та обґрунтований, що дозволяє сформулювати вихідну базу для проектування, побудови, формування ефективних логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків. Саме досягнення даної ефективності стає можливим завдяки впровадженню інноваційних логістичних підходів. Основним з цих підходів є «управління ланцюгами поставок» (Supply Chain Management). Під даним процесом розуміють організацію, планування, контроль і виконання відповідного товаропотоку [9]. Важливим є врахування процесів від проектування і закупівель до виробництва і розподілу товаропотоку кінцевим споживачем у відповідності до вимог ринку та для досягнення ефективності управління витратами.

Розглянемо особливості логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків (рис. 2).

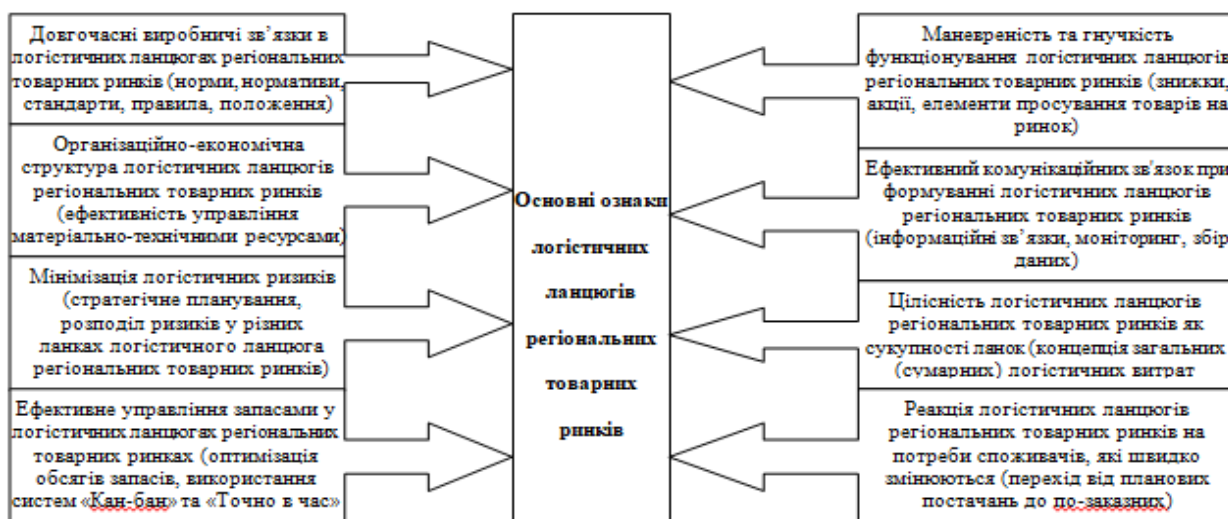

Рис. 2. Основні ознаки логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків (розробка автора)

Як вже зазначалось, основною вимогою при формуванні логістичних ланцюгів є ефективне управління наявними запасами. Одним з підходів при формуванні ланцюгами поставчань є використання систем «Кан-бан» та «Точно в час» («Just in time» та «Kanban»). Дані підходи було спрямовано на вдосконалення фізичного переміщення товаропотоків. Особливістю даних підходів є: оптимальне співвідношення «якість-витрати»: отримання найбільш високої якості продукції, процесів, технологій, тощо; скорочення запасів: надійність безперервного надходження матеріальних потоків; тривалість логістичних ланцюгів: скорочення циклу, відсутність (зниження) невизначеності, швидкість та реакція; гнучкість: скорочення термінів поставчань; взаємовідносини між учасниками логістичного процесу: відкриті, партнерські відносини, суспільне вирішення управлінських та організаційних питань; загальний підхід: задоволення потреб споживачів та підвищення рівня їх обслуговування; транспортно-логістичні послуги: надійність усіх ланок у переміщенні товаропотоків, враховуючі систематизацію та управління запасами (логістичні центри).

Формування та планування логістичних ланцюгів на регіональному рівні бажано здійснювати з використанням організаційних методів підтримки та координування регіональними органами влади. Так, має розроблятися та реалізуватися стратегія розвитку регіону щодо ефективного здійснення процесів товароруку, узгоджуватися процес переміщення товарних потоків та об'єднання (інтеграція) господарюючих суб'єктів щодо організації ланцюгів поставчань.

На логістичне забезпечення формування товаропотоків впливають регіональні системи логістичного забезпечення. Дані системи мають диференційовані особливості функціонування через різні особливості (географічні, соціальні, економічні) регіонів України. Формування та планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків, на нашу думку, мають власну модель товароруку, яка створюється на умовах об'єднання декількох підсистем (див. рис. 3).

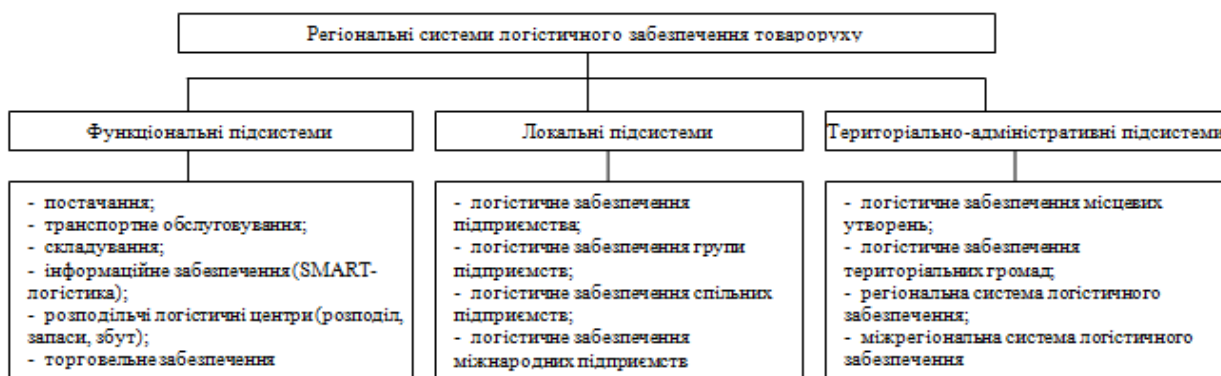

Рис. 3. Модель товароруку регіональних систем логістичного забезпечення (складено автором на основі [10])

Як вже зазначалось, метою формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків є забезпечення оптимального використання товарних, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших потоків у необхідній кількості, необхідної якості, у необхідному місці та з найменшими витратами. При цьому, підвищення якості логістичного обслуговування кінцевих споживачів, зниження собівартості продукції, підвищення стандартів якості товарів, підвищення конкурентоспроможності, здійснення контролю, регулювання станом розвитку товаропотоків, вирішення соціально-економічних регіональних

завдань – все це результати, які можливо отримати завдяки формуванню моделі товароруку регіональних систем логістичного забезпечення. Здійснюючи процес товароруку на регіональному рівні, необхідним постає процес планування логістичних ланцюгів постачань на товарних ринках (табл. 2).

Таблиця 2

Рівні планування ланцюгів постачань*

Завдання планування потоків товарів	Методи планування	Очікуваний результат
<i>Стратегічний рівень</i>		
Оцінка майбутньої необхідності у товарному потоку	Прогнозування (прогноз зовнішнього середовища)	Формування попиту у товарах. Планування випуску товарів та перерозподіл навантаження на виробничі потужності
Оцінка виробничих потужностей, які потрібні для виробництва визначеної товарної партії та її постачання кінцевим споживачам	Прогнозування (прогноз внутрішнього середовища)	Формування попиту на виробничі потужності. Корегування обсягу виробництва та обсягу вкладання коштів у виробниче обладнання. Передумови для формування логістичних ланцюгів
Попередня оцінка розміру можливих капітальних вкладень	Прогнозування	Отримання капітальних вкладень. Планування можливості розширення виробництва, підвищення обсягів виробництва товарних партій та їх подальше логістичне забезпечення
Оцінка майбутнього стану економіки регіону та країни в цілому	Прогнозування (прогноз зовнішнього середовища)	Оцінка економічного стану регіону. Корегування обсягу випуску продукції. Прогнозування цін та товари. Визначення конкурентів на ринку. Формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків
<i>Тактичний рівень</i>		
Визначення цільових ринків та місця підприємств на цих ринках	Економіко-математичне моделювання економічних регіональних процесів (інформація щодо майбутнього стану об'єкту планування)	Визначення сегменту регіонального ринку, на якому можна досягти більшого доходу
Формування короткострокових цілей підприємств, стратегія і тактика їх досягнення	Програмно-цільовий (структурування завдань до комплексу цільових показників та нормативів, розвиток об'єкту планування)	Вирішення важливих проблем розвитку об'єкту планування (формування логістичних ланцюгів на регіональних товарних ринках)
Оцінка виробничих та торговельних витрат	Нормативний (планові розрахунки абсолютних та відносних норм та нормативів)	Виявлення відхилень від затверджених показників задля недопущення підвищення витрат на логістичне супроводження товарного потоку
Заходи щодо стимулювання продажів, ціноутворення, каналів збуту	Метод експертної оцінки (раціональні висновки експертів при високому рівні невизначеності зовнішнього середовища та використання даних щодо розвитку об'єкту планування)	Визначення попиту. Прогнозування конкурентного середовища на регіональному ринку. Побудова логістичних ланцюгів за участю регіональних господарюючих суб'єктів
<i>Оперативний рівень</i>		
Розробка календарно-планових нормативів виробництва	Балансовий метод (рівність напрямів та обсягів використання ресурсів із джерелами їх надходження)	Недопущення витрат при формуванні збалансованого обсягу виробництва, безперервність надходження: сировини для виробництва товарів та товаропотоків до кінцевого споживача
Складання оперативних програм основних виробництв	Балансовий метод (рівність напрямів та обсягів використання ресурсів із джерелами їх надходження)	Збалансованість можливостей та потреб у ресурсах у часі та обсязі. Здійснення постійного контролю за надходженням коштів на цільове використання та здійснення логістичних витрат
Оперативний управлінський облік та контроль за виконанням оперативних програм	Нормативний метод планування (використання абсолютних та відносних норм і нормативів)	Контроль за виробничим процесом. Досягнення мінімізації витрат у виробництві та при формуванні логістичних ланцюгів
Оперативне регулювання виробничого процесу, сучасні методи виявлення відхилень від плану	Екстраполяція (вивчення показників «від досягнутого»)	Визначення майбутнього стану підприємств в регіоні на основі існуючих темпів та пропорцій, а також на основі взаємодії усіх учасників товароруку

*розробка автора

Планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків – це комплекс взаємопов'язаних процесів, який дозволяє здійснювати процес планування на усіх рівнях та в усіх ланках регіональних ланцюгів постачань.

Інтегроване планування у логістичних ланцюгах регіональних товарних ринків – це функція управління логістичними ланцюгами регіональних товарних ринків, яка оснований на формуванні цілей, завдань, розробці регіональних стратегій та програм на основі всебічного аналізу ринку постачань (включаючи специфічні вимоги замовника) та положення, в якому знаходиться в даний момент логістичний ланцюг та усі його ланки. Таким чином, під інтегрованим плануванням ми розуміємо функцію управління, яка включає у себе такі складові, як: формування, розробку, проектування, виробництво, розподіл, тощо.

Мета інтегрованого планування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків полягає у підвищенні якості та максимального досягнення поставлених планів завдяки впровадженню системи управління у ланках ланцюгів постачань.

Необхідність впровадження саме інтегрованого планування при формуванні логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків пов'язана із необхідністю:

- визначення єдиної стратегічної мети та чітких взаємовідносин між усіма учасниками ланцюгу;
- розробка методології для формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків (формування єдиної системи критеріїв для оцінки усіх суб'єктів господарювання, які формують логістичний ланцюг);
- інтеграція стратегічних планів усіх ланок (учасників) ланцюгу та вдосконалення їх бізнес-процесів; дослідження попиту споживачів, відхилення якого впливає на ефективну побудову (безперебійну роботу) усього логістичного ланцюга.

Отже, інтеграційна складова логістики полягає у прояві причинно-наслідкових зв'язків, а саме: логістика → маркетинг та логістика → менеджмент. Тому, для більш ефективного здійснення процесу просування товару на регіональний ринок адаптуємо для вітчизняних умов причино-наслідкову діаграму Каору Ісікави, від якої залежать результати планування (рис. 4).

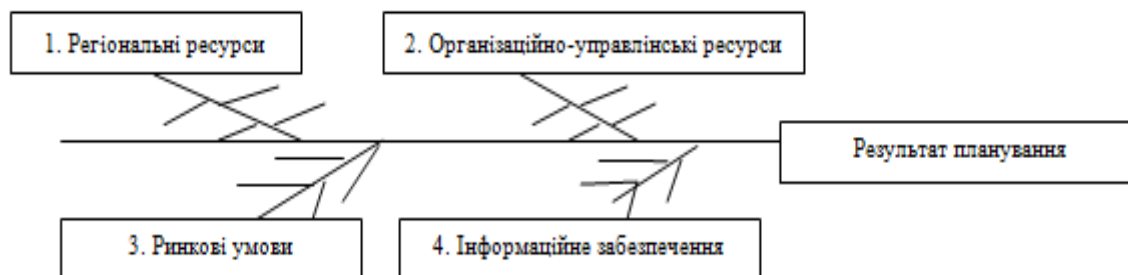

Рис. 4. Моделювання процесу просування товару на регіональний ринок на основі причино-наслідкової діаграми Каору Ісікави
*складено автором на основі [11–13]

У цій моделі виділено такі складові:

1. Регіональні ресурси: виробничі ресурси регіону; інфраструктура; обсяги виробництва у галузях та підгалузях регіону; підприємницький ресурс; природні ресурси; трудові ресурси.

2. Організаційно-управлінські ресурси: організаційна структура управління; децентралізація управління; інтеграція, об'єднання та координування регіональних логістичних процесів; взаємодія між усіма учасниками ринку (виробники, посередники, дистриб'ютори, споживачі тощо).

3. Ринкові умови: інфляція; регіональні (територіальні) особливості; споживчий попит та пропозиція; специфіка секторів та видів виробників у регіоні; конкуренція на ринку; усунення бар'єрів, які заважають об'єднанню або кооперації регіональних ринків товарів, сировини, послуг, капіталу, робочої сили.

4. Інформаційне забезпечення: створення незалежних корпоративних логістичних структур; інформаційно-мережева база; інформаційний міжрегіональний кластер. Дана діаграма дозволяє наочно демонструвати не тільки ті фактори, які впливають на об'єкт, але і причино-наслідкові зв'язки цих факторів. В її основі лежить постановка завдань, які необхідно вирішити.

Завдяки використанню даної моделі, яка адаптована для українських регіонів більш ретельно можна змоделювати процес просування товару на регіональний ринок, тобто саме формування логістичних ланцюгів.

Висновки. Отже, автором вдосконалено понятійно-категоріальний апарат шляхом надання визначення таких термінів, як: логістичний ланцюг регіональних товарних ринків у вузькому та широкому розумінні.

Розроблено послідовність процесів формування логістичного ланцюгу регіональних товарних ринків та визначенні їх основні ознаки, починаючи з вивчення потреб споживачів, що дозволяє зменшити (усунути) «розриви» логістичного ланцюга, оптимізувати внутрішні і міжрегіональні потоки, мінімізувати ціну товару за рахунок матеріальних, фінансових, трудових втрат у процесі товароруку від постачальника до кінцевого споживача та утилізації товару.

Запропоновано класифікацію принципів формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків за такими ознаками: базові вимоги до формування, функціональність, результативність, умови інтеграції, вид надходження інформації, умови подальшого розвитку. Практичне призначення теоретичних засад формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків полягає в тому, що вони можуть бути використані для визначення методології формування вказаних ланцюгів.

Важливим елементом подальшого розвитку логістичних процесів в регіональних товарних ринках є формування логістичної інфраструктури та її впровадження в діяльність регіональних систем. Це стає можливим завдяки використанню концепції просторового розподілення самих товаропотоків, в якій регіональний ринок виступає системою каналів розподілу усіх товаропотоків. На формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків у майбутньому буде впливати формування умов та методики прийняття рішень у сфері логістики та побудови логістичної інфраструктури. Для цього потрібні методологічні засади обґрунтування цих рішень у функціональній та інституціональній сфері та механізми інтеграції між усіма об'єктами, суб'єктами, структурами, партнерами, інституціями тощо.

Література

1. Тараканов М. Л. Принципи формування регіональних логістичних комплексів / М. Л. Тараканов // Вісник соціально-економічних досліджень, – Київ, 2012. – Вип. 1 (44). – С. 122–128.
2. Коробков В. Рыночные аспекты взаимосвязи маркетинга и логистики / В. Коробков // Логистика. – 2007. – № 3. – С. 10–11.
3. Іванов С. В. Геоелементний простір: теоретичні аспекти маркетингу розширеної взаємодії у рамках економічних систем / С. В. Іванов. – Київ : Вісник економічної науки України, 2018/2. – С. 79–89.
4. Barger H. Distribution Place in the American Economy Since 1869. – N.Y., 1955.
5. Лисюк, В. М., Топалова, І. А. Відтворювальний принцип формування теорії ринкової логістики / В. М. Лисюк, І. А. Топалова. – Одеса : Економічні інновації, ІПРЕЕД НАНУ, 2018. – Вип. № 67. – С. 120–130.
6. Логістика товарного ринку : монографія / за ред. Б. В. Буркинського та В. М. Лисюка НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екон. дослідж. – Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2018. – 244 с.
7. Clark F., Clark C. Principles of Marketing. – N.Y., 1942.
8. Fernie J. (ed) Retail Distribution Management. – London, 1990.
9. Смирнова Е. А. Управление цепями поставок : учеб. пособ. / Е. А. Смирнова. – СПб. : изд-во СПбГУЭФ, 2009. – 120 с.
10. Ларіна Р. Р. Регіональні логістичні системи (формування, управління та стратегія розвитку) / Р. Р. Ларіна. – Донецьк : ВИК, 2004. – 372 с.
11. Ishikawa K. Guide to Quality Control. - Tokyo, Asian Productivity Organization, 1976.
12. Ishikawa K. What is Total Quality Control The Japanese Way. – London, Prentice Hall, 1985.
13. Исикава К. Японские методы управления качеством / сокр. пер. с англ. / под. ред. А. В. Гличева. – М. : Экономика, 1988. – 214 с.

References

1. Tarakanov M. L. Pryntsyru formuvannya rehionalnykh lohistrynykh kompleksiv. K., Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen, 2012, 122–128.
2. Korobkov V. Rynochnyye aspekty vzaimosvyazi marketinga i logistiki. Logistika, 2007, 10–11.
3. Ivanov S. V. Heoekonomichnyy prostir: teoretychni aspekty marketynhu rozshyrenoyi vzyemodiyi u ramkakh ekonomichnykh system. K., Visnyk ekonomichnoyi nauky Ukrayiny, 2018/2, 79–89.
4. Barger H. Distribution Place in the American Economy Since, 1869. N.Y., 1955.
5. Lysyuk V. M., Topalova I. A. Vidtvoryuvalnyy prynsyp formuvannya teoriyi rynkovoyi lohistryky. O., Ekonomichni innovatsiyi, IPREED NANU, 2018, 67, 120–130.
6. Lohistryka tovarnoho rynku : monohrafiya / za red. Burkynskoho B. V. ta Lysyuka V. M. Odesa, IPREED NANU, 2018. 244 p.
7. Clark F., Clark C. Principles of Marketing. N.Y., 1942.
8. Fernie J. (ed) Retail Distribution Management. London, 1990.
9. Smirnova Ye. A. Upravleniye tsepyami postavok: ucheb. posobiye. SPb, 2009, 120 p.
10. Larina R. R. Rehionalni lohistrychni systemy (formuvannya, upravlinnya ta stratehiya rozvytku). Donetsk, Yzd. “VYK”, 2004, 372 p.
11. Ishikawa K. Guide to Quality Control. Tokyo, Asian Productivity Organization, 1976.
12. Ishikawa K. What is Total Quality Control The Japanese Way. London, Prentice Hall, 1985.
13. Isikava K. Yapons'kiye metody upravleniya kachestvom. M., Ekonomika, 1988, 214 p.

Рецензія/Peer review : 03.05.2019

Надрукована/Printed : 13.06.2019
Рецензент: д. е. н., проф. Уманець Т. В.